

PLANTENWERKGROEP

IVN-Oisterwijk --- NMC-Schijndel

Plant van de maand mei 2021

ivn natuur
educatie
Oisterwijk

Vogelkers

Algemeen

Wetensch. naam	Prunus padus L.
Uitspraak	Prúnus pádus
Familie	Rosaceae/Rozenfamilie
Geslacht	Prunus/Prunus(Pruim)
Soort	Vogelkers
Hoogte	Struik tot 8m, als boom hoger
Plantvorm	Struik
Plant	Eénhuizig
Wortels	Hoofd- en bijwortels
Stengel/takken	Rechtopstaand
Schors	Grijsbruin met lenticellen
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Elliptisch
Bladkleur	Matgroen
Bladrand	Gezaagd
Bloeiperiode	April - mei
Bloeiwijze	Tros
Bloemvorm	Regelmatig vijftallig
Bloemkleur	Wit
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	5
Kroonbladen	5
Meeldraden	20 of meer
Stijlen	1
Stempels	1
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Vlezige steenvrucht
Leefvorm	Overblijvend
Groeiplaats	Loofbos

Foto 1. Vogelkers

Afb. 2. Vogelkers 1581

Inleiding

Op de eerste foto tovert Jan van Straaten ons [een bos vol bloemen/een helderwit bloemenbos](#) voor. We herkennen deze bloemenpracht als we in het voorjaar in een Nederlands bos wandelen. Deze maand is de Vogelkers een ons bekende plant die als Plant van de Maand beschreven wil worden.

Naamgeving

Prunus. Uitgaande van het Griekse *prooinos* (=vroeg-tijdig) komen we uit op het vroeg rijp zijn van de vruchten. *Prunus/prunum* → Pruim.

Padus. De Italiaanse rivier de Po is in het oude Latijn de *Padus*. Groeit de Vogelkers daar in overvloed? *Padus* is de plantennaam voor 'n schaduwminnende struik/boom.

Vogelkers. De kers -voor mensen slecht eetbaar- dankt zijn naam aan de vogels die de vruchten wel smakelijk

vinden.

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Wylde sering, Cerisier à grappes, Gewöhnliche Traubenkirsche en Bird Cherry.

Heet de plant in de 23e Heukels nog Gewone vogelkers, in de 24e druk is het 'gewone' verdwenen en houden we enkel Vogelkers over. Verder kun je ook nog de naam Inlandse vogelkers en Wilde vogelkers tegenkomen.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Rozenfamilie, verder in het geslacht Prunus en de soort Vogelkers. In het geslacht Prunus worden verder nog negen andere soorten vermeld waarvan er zes het deeltje 'kers' in hun naam dragen. Sleedoorn, Weichselboom en Pruim moeten het zonder 'kers' doen.

Beschrijving

Levensvorm. De Vogelkers(foto 1) is een overblijvende plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Fanerofyten. Het is een struikvorm hoewel de Vogelkers kan uitgroeien tot een boom, dan wordt hij tot 15m.

Wortels. Het wortelstelsel heeft uitlopers, zodat er uit de wortelopslag weer nieuwe struiken gevormd kunnen worden. Of je het wortelstelsel na graafwerkzaamheden zult zien zoals dat door of namens M. de Lobel is getekend lijkt me de vraag(afb. 2). De mooie afbeelding lijkt het me waard om na 440 jaar opnieuw aandacht te krijgen.

Takken. De jonge groene takken worden bruin, gaan stinken en de geschubde bast bladdert af. Is de struik boom geworden dan is de stam grijs en herken je de horizontale lenticellen zoals bij de andere 'Kersen'(foto 3*).

Bladeren. De bladstand van de 5 tot 10 centimeter grote bladeren is verspreid. Andere kenmerken(foto 4 en 5) zijn: kleur mat-/lichtgroen, fijn gezaagde bladrand, eivormig/breed-langwerpig met twee honingklieën op de bladsteel. Kenmerkend is verder de veernervige nervatuur waarbij je plukjes witte haren kunt vinden bij de aanhechting van hoofdnerf en zijnerf(foto 6*). Je kunt tot twaalf paar zijnerf tellen.

Bloemen. Bloem en blad groeien tegelijkertijd uit zodat de helder witte bloemtros(8-15cm) harmonieert met het frisse bladgroen(foto 7). De bloemtros staat eerst rechtop en gaat later hangen. De één tot twee centimeter grote bloemen hebben vijf kleine(1,2-2mm), teruggeslagen van franje en klieren voorziene kelkblaadjes(foto 8*). De vijf witte, wat langwerpige kroonblaadjes(6-10mm) staan los van elkaar. De twintig of meer meeldraden zijn op de rand van de bloembodem ingeplant. Er is één stijl met één stempel (foto 9).

Vruchten. Het bovenstandig vruchtbeginsel ontwikkelt zich tot een vlezige steenvrucht. De vrucht verkleurt van groen via rood naar zwart(foto 10). De pit/het zaad is bolvormig en gegroefd(foto 11. 1e en 2e pit). Het is korter dan een jaar kiemkrachtig. De derde pit op foto 11 stamt uit het neolithicum en is gevonden in Hardinxveld-Giessendam.

Foto 3*. Stam

Foto 4. Blad. Bovenkant

Foto 5. Blad. Onderkant

Foto 6*. Beharing in nerfoksels

Foto 7. Bloeiwijze

Verspreiding. Vogels eten de vogelkersen waardoor de plant zich verspreidt. De tweede wijze van zich vermeerderen is middels de genoemde wortelopslag.

Groeiplaats

Bekijken we de ecologische parameters (afb.12*) dan zien we dat:

- de plant gedijt op zonnige en licht beschaduwde plaatsen.
- haar nodig voedsel ligt tussen matig en gemiddeld; de plant groeit op een humusrijk substraat.
- de zuurgraad varieert van pH 4,5 tot pH 6,5.
- de vochtigheidsgraad gemiddeld is; niet uitgesproken nat of droog.

Let in loofbosranden, lichte loofbossen, heggen en binnenduinenranden op of je de Vogelkers tegen komt. De plant wordt ook door de mensen als sierplant aangeplant.

Organismen op de plant

- Mieren en bijen komen af op de honingklieren die op de bladsteel groeien.
- Insecten bestuiven de Vogelkers.
- De Stippelmot kan de stuik inspinnen en kaal vreten, de struik zal zich weer herstellen.
- De bittere vruchten zijn ons onaangenaam, maar vogels zie je er zeker van eten.

Gebruik – Folklore

Gebruik.

- De kersen van de Vogelkers zijn door het looizuur niet eetbaar, maar worden wel als smaakmaker toegevoegd aan wijn en brandewijn.
- De bast is o.a. gebruikt als koortswerend middel.
- In de Middeleeuwen is een aftreksel van de schors als pijnstillend bij maagpijn toegepast.
- Voor houtsnijwerk/draaiwerk is het vogelkershout zeer geschikt.

Folklore.

- Ons verplaatsend naar de Middeleeuwen zien we dat er stukjes van de schors tegen de buitenkant van de deur gespijkerd zijn, ook kunnen er stukjes in het drinkwater hangen, beide beschermen ons tegen de pest.
- De sterke geur van de Vogelkers zal boze geesten verjagen, plant daartoe een Vogelkers bij je huis of boerderij. Met hetzelfde doel zet je vogelkerstakken met Pasen in huis.

Tot slot

Wij laten de vogels hun bitterzoete kersen, dat zouden **zij** ook moeten doen met de onze, zodat **wij** niet meer hoeven op te treden als spreuwenjager en **zij** niet telkens verschrikken. Waarschijnlijk is deze suggestie te lastig voor het vogelleven.

Dat wij de vogelkersen niet eten komt –zoals eerder vermeld– door het hoge tanninegehalte. In Heukels vinden we dat alle vertegenwoordigers van het geslacht

Foto 8*. Kelkblaadjes

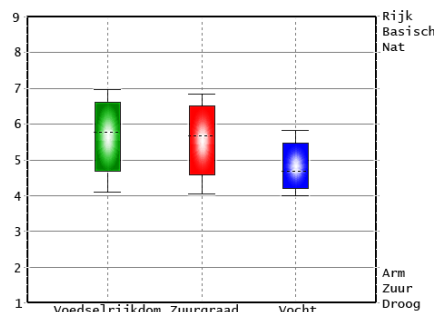
Foto 9. Bloem

Foto 10. Vruchten

Foto 11. Zaden

Afb.12*. Ecologische parameters

Prunus in de giftigheidsklasse 2-3 zijn geplaatst. Bij die indeling staat **1** voor dodelijk/gevaarlijk giftig, **2** voor giftig en **3** voor zwak giftig.

De **V** die de Vogelkerstak(foto 13) vormt staat volgens mij voor verrukkelijk. Voor de mens voor het oog, voor de vogel voor de smaak.

Foto 13. Vogelkers-V

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: Saxifraga(1); M.de Lobel(2); Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online(3,6,8,12); GtD(4,5,7,9,10,13); Bert Maes e.a.(11).

1. Vogelkers	Saxifraga	-	Jan van der Straaten
2. Vogelkers 1581	Planetarium	seu stirpium icones.	
3. Stam	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line		
4. Blad. Bovenkant	Den Dungen	6 mei	2020
5. Blad. Onderkant	Den Dungen	6 mei	2020
6. Beharing in nerfoksels	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online		
7. Bloeiwijze	Den Dungen	6 mei	2020
8. Kelkblaadjes	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online		
9. Bloem	Schijndel	15 april	2014
10. Vruchten	De Brand	29 juni	2015
11. Zaden	Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen		
	<i>Herkenning, verspreiding, geschiedenis en gebruik</i>		
	Bert Maes; Amsterdam 2006.	(blz.205)	
12. Ecologische parameters	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line		
13. Vogelkers-V	Kleine Aa	13 april	2015

*https://www.floravannederland.nl/planten/gewone_vogelkers

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.